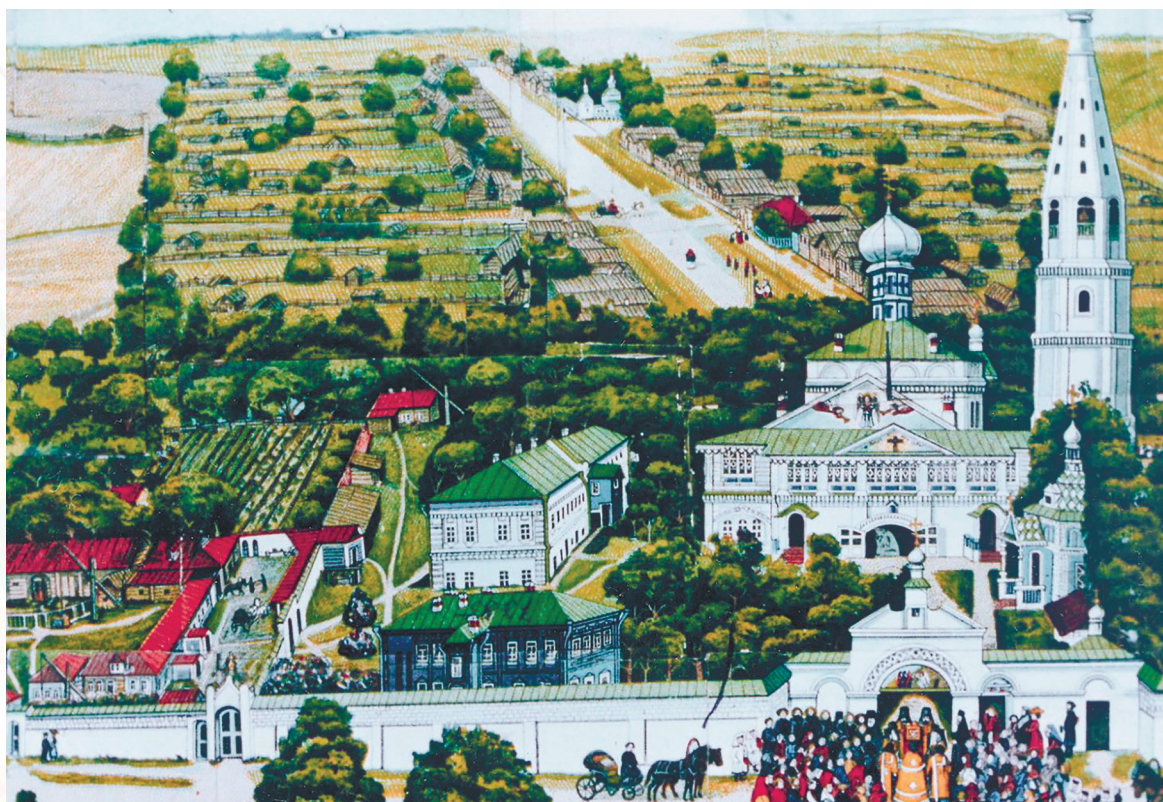

*Мироносиц
монастырь нерген
йоча-влаклан*

Йошкар-Ола
2024

*Йошкар-Олан да Марий Элын
Высокопреосвященнейший митрополитше Иоаннын
благословитлымыж почеш*

Сонарзе пырыс шуко пала

Мыр-р-р-мыр-р-р... Шерге йоча-влак, креслышке йӱнан-ракын шичса да ойлымем колыштса. Тыланда кундемнан эн сылне верже – Ежово селаште верланыше Мироносиц монастырь – нерген каласкалем.

Шукерте огыл мый нигӱлан кӱлдымӱ пырысиге лийынам, кудывече еда магырен коштынам да поро озам муаш шоненам. Шонго пырысын туныктымо ик мурым гына паленам: «Поро ен-влак, мяу, чаманыза мыйым, изи пырысигым; мяу, пӱртыш кеч изишлан пуртыза; мяу, кеч чӱчалтыш шӱрым пуыза». Но мыйым чыла вер гычат поктылыныт, вет кажде ешыште узо але ава пырыс илен. Нуно огыт пале, могай пиалан улыт!

Поро енжат улыт, конешне. Южо вере сосиске падырашым пуэныт, школ воктене йоча-влак кодшо котлетышт дене сийленыт. Тунам чотрак мырленам, шонго пырысын туныктымуж семын таум ышташ тыршенам.

Теве икана ала-могай капкашке пурышым. Ваштарешем кугу пий кудал тольо. Лӱдын, туге талын кудальым, а тудо – мыйын почешем! Нигунам тыге чот кудалыштын омыл ыле. Кудална туге писын: воктене ош пырдыж да ужар кож, мотор пеледыш ден канде ер койын кодыч. Ик вере таз йымакат пураш тӱчышым, но шот ыш лек. Пакчашке шылнем ыле, пий тушкат

толын лекте. «Мыланем мучаш тольо», – шоналтышым да, шинчам кумен, кермыч пырдыж воктеке пызнышым.

– Чарне, Астра, шып лий. Тиде вет пырысиге веле, – кольым ала-кӱн йӱкшым.

А мыйым кӱшкӱ-кӱшкӱ нӱлтальыч, тыгай кӱшкӱ мыйым але нигӱат нӱлталын огыл ыле. Шӱртньӱ куполан кугу ош храмым икымше гана ужым. А канде каваште волгыдо кече шыргыжын. Тунамак тыге каласымым кольым:

– Пырысиге лӱдмыж дене чытыра веле, айда тудым пукшена.

Тидлан йөршын тореш лийын омыл. Поро ен мыйым шокшо пөртыш нангайыш да шөрым темен пуыш. Пушкидо шудыш малаш пыштымекышт, умылышым: мый мөнгыштө улам! Теве ик ий наре тыште, кундемнан эн сылне верыштыже, Юмын Ава да миром нумалше святой ўдырамаш-влак лўмеш Ежово селасе монастырьште илем. Идалык жапыште тысе илыш-йўла дене палыме лийынам, сандене тыланда монастырь нерген каласкален кертам.

Монастырьште кажныжын эн тўн пашаже – молитвам лудаш да пуымо пашам мут колыштын шукташ. Монахиня-влакым тыште «матушка» маныт. Нуно кажне эрдене да кастене храмыште молитвам пырля лудыт. А илыме пөлемыштым «келье» маныт. Йўдым кажныже шке кельйыштыже молитвам лудеш.

Храм – тиде Юмын пөрт. Тушто шуко юмона уло, сорта-влак йўлат, ладын пуш шарла. Рушарнян да пайрем кечын мемнан дене поснак сай. Батюшка Юмын литургийым служитла, а ма-

тушка-влак мурат. Святой верлашке коштшо еным «паломник» манын лўмдат. Пайрем годым мемнан декат нуно шукын толыт. Кумалаш толшо-влак шке сулыкыштым батюшкалан почын ойлат, вара Пырчесым подылыт. Службо деч вара чылан кочмыверыш каят, тудым «трапезный» маныт. Матушка-влак пеш поро улыт, паломник-влакымат эре пукшен колташ тыршат.

Мемнан храмыште өрыктарымашым ыштен кертше Мироносицкий юмона уло. Тышке шуко ен тудым ужаш лўмын толеш. Мый гын юмона деч лектын шогышо тулым ужам! Тудо тугай өрыктарыше: волгалтеш, но ок когарте! Ен-влак тудым огыт уж, но садак шижыт, шонем.

А пайремже могай сылне улыт?! Мироносиц монастырьын чыла пайремже кечын мемнан деке владыка Иоанн кумалаш толеш! Тидлан чыланат пеш йывыртат. Кажне шошым, май кыдалне, чапланыше юмонанан кечыже лиеш. Тиде кугу пайрем службышто тунар шуко паломник лиеш! Иктажше да мыйым ниялта, кидыш налеш, тамле кочкыш дене сийла. Йоча-влакат шукын толыт. Нуно изи улыт гынат, Юмын Ава да миром нумалше святой ўдырамаш-влаклан вуйым сават, пайрем кечылан чот куанен, ача-авашт дене пырля кумалыт. А шыже вашеш мемнан Мироносицкий юмона дене кугу крестный ход лиеш. Тудын дене Йошкар-Ола марте каят, кумалаш да каналташ шуко ялыш пурат. Кушкын шуам гын, мыят пырля каяш шонем.

Монастырьыште эн кугуракше – игуменья ава. Тудо мотор пörтыштö ила да монастырьын илышыжым шот дене виктара. Тудо кажныжлан шуктышаш пашам шеледен пуа, чылаж верчат Юмын ончылно мутым куча. Моло матушка-влак тудым колыштыт, сандене монастырьыште эреак тыныс да шып. Тышке илаш толшо у еным «послушнице» але «мут колыштшо» манят. Паломник-влакат игуменья деке чўчкыдын толыт. Омсашкыже тўкалыме годым «Господь Иисус Христос, Юмын Эрге, мыйым, сулыканым, серлаге» манын ойлат. Матушка «Аминь» манеш гын, толшо-влак пурат да благословенийым налыт. Вара чылан шинчыт да мутланаш тўнгалыт. Игуменья нунылан Юмым йöратыме нерген ойла, Тудын шўдымашыже-влакым шукташ туныкта.

Монастырьыште илыше-влакын пашашт ятыр. Иктышт сadyште тыршат, весышт ургат але тўрлат, кумшышт кочкаш шолтат, южышт вольык ден кайыквусым ончат. Тўрлў чонанже тыште шукын улына, вет матушка-шамыч пеш поро улыт да мемнам йўратат. А ме чыланат шкенам пиаланлан шотлена да пашанам мут колыштын шуктена, вет меат Юмым йўратена да чылажымат Тудлан ыштена.

Теве мый вўташке кошташ йўратем, вет тушто ушкал-шамыч илат. Илыме верышт шокшо, тамле шўр пушан, сандене нунын дене чўчкыдын уна лиям. Паледа, калаче семын пўтырналт возын, шудышто малаш могай сай! Ушкал-шамычын мут колыштын ыштыме пашашт – шўрым пуымаш. Нунын шўрышт гыч ўмбалым, ўйым, торыкым да мороженныйым ыштат. Чылаж денат матушка-влак паломник-шамычым сийлат, мыйымат огыт мондо. Вўташте эше ош каза-шамыч улыт, нунат тамле шўрым пуат. Пачашт дене пеш келшен илем, пырля модам. Но эн чотшо чыве-шамыч дене модаш йўратем, почешышт пок-тен кудалыштам, а нуно кыдетлен-кыдетлен куржыт. Чыве-шамычынат мут колыштмо пашашт уло – муным мунчымаш. Кугече деч ончыч нунылан путырак чот тыршыман.

Монастырь кудывечыште шоншо-влакым ужаш лиеш. Нуно палат: тыште нуным нигў ок тўкў. Монахиня-влак нуным шўр да олма дене сийлат, тунам пырля мыят миём. Модаш гына нунын дене лўдыкшў, вет имышт пешак шуркала. А олма садысе корно воктене ик шоншо еш шуко-шуко ий ила. Ойлат, нуно монастырь ышталтме нерген преданийым палат да сайын аралат. Тидын нерген иктаж гана ала тыландат каласкалат.

Мемнан тыште Княжна, Граф, Хан да Астра лўман орол пий-влак илат, нуно пеш кугу да ушан улыт, но нунын денат модаш лўдыкшў. Тышке икымша гана логалмем годым Астра мыйым кузе поктен, шарнеда вет? Южгунам нуно петырымаште шогат, но будко манме илыме верышт пелен кудалышташ ситыше кумдыкышт уло. Йўдлан нуным ярашке колтат, вет мут колыштын ыштыме пашашт – монастырьым да мемнам оролаш. Нунын коклаште Астра – эн кугурак да шонен моштышо, сандене тудо самырык Граф ден Княжнам туныкта. Нуныжат ынде чыла палат: монахиня-влакым ужыт гын, куанен опташ тўналыт, почыштым пўтыркален, тамлырак кочкышым вучат.

Кудывечыште пушкыдо иман туя пушенге-влак одарланен кушкыт. Укш лонгаштышт изи кайык-влак пыжашым оптат. Игуменья авана, чыла матушка ден паломник-влак веле огыл,

мыят нунын сылне мурыштым колышташ йөрәтем. Кажне чонан Юмым мокта. Шке сылне мурышт дене кайык-влак Тудым поснак чаплын чапландарат. Телылан шокшо верыш каят гынат, кажне шошым мемнан деке пörтылыт, тўняште улшо святой вер-влак нерген шуко öрыктарыше историйым пален налыт да мыланна каласкалат.

Игуменья авана пеш поро, чыла чонаным йөрата. Тудын пörтыштыжö кужу пунан кролик-влак илат. Эше ош кугу попугай чыла енын кумылжым нöлта. Тудо клеткыште шинча, но илыме верже кумда, тарванылаш ситыше. Попугай чылаштым тўслен онча, южгунам кугун кычкыра. Тудо кутыраш пешак тунемнеже, но тидыже кунам лиеш ала?

Пүртүсшö тыште могай мотор! Храм воктене кушшо кож ден туя-влак паломник-влакым телымат шке тўсышт дене куандарат. Шошым матушка-влак храм воктеке сылне деч сылне пеледышым шындат: йошкарным да нарынчым, ошым да кынам. Эн ончыч тюльпан помыжалтеш, вара пион шарла, висвисат почеш ынеж код, а моло чевер пеледышын лўмыштым але тунем шуктен омыл.

Храм да келье-влак лишнак öрыктарыше вер уло. Мо гын тушто уло, кузе шонедат? Да палышда, шонем, – тиде ер! Мемнан монастырьна кугуат огыл, но сылне верже тыште ятыр! Монастырьын ош пырдыжше, храм ден куполжо да пушенге-влак ер вўдыштö йомакысе семын сўретлалтыт.

Тиде ерыште Ганс, Христиан да Андерс лўман йўксö-шамыч ийын коштыт. Пырляже көм ушештарат, шарналтышда? Но мый денем нуно иканат огыт мутлане, чот ушан улыт докан?

Туге, тыгай мотор кайык-влаклан изиш койышланашат лиеш. Вүдыштö эше түрлö кол ила. Нуно мутланен огыт мошто ма-нын, ен-влак шонат. А мый палем, нуно лым лийде ойлат, ум-шаштым петыраш огыт ярсе.

Монастырь воктене ятыр олмапу кушкеш. Шошым нуно туге чот моторын пеледалтыт, а кенежым да шыжым чапле саскам пуат! Олма гыч тедылан ситыше вареньым, компотым шолтат. Мо онгайже, йоча-влак веле огыл, ушкал дене каза-шамычат ол-мам пеш йöратат.

Янда гыч ыштыме вошткойшо «суртлаште» матушка-влак ки-ярим, помидорым, мöрым да виноградым ончен куштат.

Монастырьыште чыланат икте-весеыштым йöратен, чаманен илат, мыйымат шыматат. Ушкал-шамычым ончышо матушка мыланем эн чот келша, тудо эреак порын шыргыжеш да свежа шöр дене сийла.

Түняште пиалан пырыс шуко уло гынат, мый ынде шке илы-шемым эн пиаланлан шотлем. Вет тыште чыланат Юмым шо-нен илат, Юмо мыйымат илаш суапландарен, мыят молан-гынат кўлам! Кумылем нöлтмö годым шке илышем нерген тыгайрак почеламутым шонен луктынам:

*Монастырьыште илем,
Ўжара ден кынедам.
Мушкылтам, шыргыжалам,
Пашалан чолган пижам.
«Мыр-р», – эн ончыч кумалам,
Кочмыверыш шып каем.
Чылашлан «салам» манам,
Эр кочкышым пурлалам.
Йолташ-влакымат ом мондо:
Ны ушкалым, ны казам,
Кинде катышым налам,
Намиен, нуным сийлем.
Вара храмышке пурем,
Юмогам тўслен ончем.
Юмын кумылжо почеш
Чот ваишталте илышем,
Лийым поро да ласка,
Юмынам тидлан моктем.
Каем ынде содоррак*

*Пөртйымак колям кучаш.
Порым ыштен илалаш
Кажныже вет тыршышаш.
Юмылан вуйым саваш
Мемнан дек теат толза.
Илышлан чот куанен,
Тыште ме вашлийына.*

Ушан шоншиге – сай историк!

Салам лийже, йоча-влак! Палыме лийына. Мый шоншиге сулам. Книга тўналтыште сонарзе пырыс мемнан монастырь нерген каласкален, мыйын тыште илымем нергенат изиш ойлен. Пырыс изай семын мыят шке нергенем почеламутым шонен луктынам:

*Олма садысе шып лукышто,
Кўкишö ош пырдыж воктен,
Тошто пундыш возж йымалне
Уло мыйын пыжашем.
Лышташ лонгаш шылын возын,
Пеш келша кастен нераш,
Йўд кавасе шыпым колышт,
Ўжара нöлтмым вучаш.
Эрден вияш йолгорно дене
Корныш чолган тарванем,
Кўкишö черкына воктеке
Жапыште миен шунем.
Волгалтме годым чыла чонан
Юмым мокта йывыртен,
Лышташан ужар укислажым
Пушенгат нöлта тыршен.
Кудалам тополь-влак кокла гыч,
Ончылнем – олма садер,
Кож йымач, пеледыш лонга гыч
Черкышке пешак вашкем.
Ер мала, ласкан шўлалын,
Черкын ўмылжö иеш.
А кавам ал тўс леведын –
Ўжара пеш шыргыжеш.*

*Ты жапыште воктенак
Черкын чаг йўкшым колам.
Чыла тидым аралаш
Поро Юмым мый йодам.*

Вот тыгайрак почеламут лекте. Тудо тыланда келшыш мо? Изи улам гынат, кугурак-влак мыланем ты монастырьын историйжым аралаш ўшаненыт. Вет мемнан шоншо ешна шукертсек тыште ила. Кугезе-кугезе кочана ожнак тышан пыжашым ыштен. Миронисицкий иконом мумым тудак ужын да шке эргыжлан каласкален. Тудын эргыже адак шке эргыжлан ойлен коден. Тыге тукым гыч тукымыш кумшўдö ий утла шуйнен. Кушкын шуам гын, мыят шке эргымлан каласкалем. Кызытеш те колыштса, кузе тыште икана öрмашан паша лийын!

Ожно ты верым пасу айлен. Пасужо тунам кызытсе гай кумда лийын огыл, а кажне кресаньыкын шке анаже улмаш. Ен-влак тушто пырчым ўденыт: уржам, шўльым, шыданым, шожым. Шурно кушкын, парчаже нелемын, кажныже тўрлö лектышым пуэн: иктыже лу пырчым, весыже – коло наре, а южыжо – кудло пырчым!

Кресаньык чыла тўред налын да вакшыш йонышташ нангаен. Вакшын озаже, мельник, шурным йоныштен, ложашыш савырен. Кресаньык ложашым мөнгыжö конден, ватыже руашым нöштылын да киндым пыштен, йыргешкым, тамлым. Кеч-могай чапле кочкышым кинде деч посна коч – от тем. «Кинде – чылалан вуй» манын, таклан огыл ойлат. Теве могай күлешан улмаш тиде пасу!

Лишыл ялыште тунам кок йолташ илен. Иктыже – руш, Андрей Жолнин, а весыже – Айтуган лүман марий пөръен, фамилийже – Падышев. Нунак тиде пасун озаже лийыныт. Айтуганым марий патыр маныныт. Капше күкшө, күрен шинчаже ер гай йылгыжын, шем үпшө вачыж марте кечен. Тудо воштылаш йоратыше весела айдеме улмаш. Айтуган ешым чумырен, Айвика лүман мотор марий ўдырым марлан налын. Пелашыже эрге азам ыштен. Шепкаште аза кидшым рўзалтен киен да ачаж гаяк веселан йырымваш ончыштын.

Руш Андрей капше дене лапкарак лийын. Тудо утым ойлен огыл, шке семынже шонен кошташ да Юмылан кумалаш йоратен. Ешан лиймыж деч ончыч тудо Озангыш шумеш йолын коштын, Юмын Аван чудым ыштыше Казанский святой юмонажлан вуйым савен. Корнышто тылзе наре лийын, налшаш ўдыржымат туштак вашлийын. Ешыже ынде кугу, йочаже шуко, полшаш йоршыжө веле уке, але чыланант изи улыт.

Тудо шошым эре йўр йўрын. Игече ночно шоген, сандене пасум куралаш жапыште лектын кертын огытыл. Каяш тарванат веле – йўр опталеш. Ночно рок шогавуйыш пижеш, куралаш пеш неле. Кызыт вет кугу трактор дене куралыт, а ожно чылажымат имне да кидвий дене ыштеныт. Май кыдалне күдырчан йўр шорге йўрын, куралын кертын огытыл. Жапыште от курал, от ўдө гын, шурно кушкын ок шу. Кинде лектыш деч посна кодат – ешет шужен шинчаш тўнгалеш. Шужен ий тунам чўчкыдын лийын, ең-влак ял еда күчен коштыныт. Юмо гына аралыже тыгай деч!

Андрей эрдене пасушко лектын, рокым кормыжтал ончен да кугун шўлалтен, вет мланде але мартеат ночно, куралаш йорышын кошкен шуын огыл. Айтуганат шке анашкыже лектын, мландым кормыжтал ончен да шыргыжалын. «Ик кече гыч куралаш лекташ лиеш», – шоналтен. Но Озан велым адак шем пыл погынен, йўр лийшашым шижтарен.

– Андрей, айда куралаш тўнгалына, – ойлен Айтуган. – Нелым сенаш огыл гын, пөръенлан молан вийже пуалтын? Ешым пукшыман, мыланна мом эше вучаш, айда пашалан пижына.

– Йора, Айтуган, тўнгалына, – вашештен Андрей.
– Йолым чумалтен возаш огыл, а чыла ыштен керташ манын, ончыч кумалман, Юмым сөрвалыман.

– Андрей, жапым арам ит эртаре, пашатым вашкерак тўнгал, – темлен Айтуган.

Но Андрей упшыжым налын, кумалын да Кугече пайремын тропарьжым мурен: «Христос колымаш гыч ылыж кынелын, колымыш дене колымашым сенен да шўгарыште улшо-влаклан ылышым пуэн!» Шкенжым ыреслен, ныл велыш вуйжым савен да каласен:

– Юмым Шочыктышо Эн святой Авана, полшо, кавасе пылым авырен кучо, ешнам кинде деч посна ит кодо.

Айтуган гын тунам упшыжымат налын огыл, шке вийжылын ўшанен, куралаш тўнгалын. Имньылан шогавуйым шупшаш, ночно мландым куралаш неле. Айтуган уло вийжым пыштен тыршен. Но йўр дене кыралтше мланде пешкыдемын, сандене паша воранен огыл, пеш эркын каен. Пыл адакат чумырген лишемын, но Андрей ден Айтуганын агашт ўмбалне але волгыдо лийын. Агаштым пелыж наре куралмек, Андрейын имньыже чыгынен шогалын.

– Андрей, имнет кўдырчан йўр леч лўдеш вежат, тый тидым ончыч пален отыл мо? – мыскарам ыштен Айтуган.

– Чыталте, Айтуган, тыште ала-могай вес амал уло, – вaшештен Андрей. Тудо имне йол йымалне мланде волгалтмым ужын, пуйто тушеч тул сескем йыр шарлен. Мландыште ўрыктарыше кў киен, Андрей ты кўм кидышкыже налын да тўслен ончен. Кў ўмбалне мастар айдемын кидше дене Господьын шўгаржым пўчкеден лукмо улмаш. Юмын Эн святой Аваже да мирносице ўдырамаш-влак шўгар деке лишемыт. Ыресеш пудалыме Христосын колышо капышкыже йыгаш нуно тамле пушан ўйым – миром – кондат. Но шўгарыште Христос уке, Тудо колымаш гыч ылыж кынелын! Шўгар яраш кодын! Тўням Утарыше Юмо ылыж кынелын! Тудо колымашым сенен!

Андрей дек Айтуган лишемын, тудат öрын ончен. Трук йöр тöналын, каватöр марте йырымваш йöр оптен, а Андрей ден Айтуганын анашт öмбалне кече ончен?! Андрей адак упшыжым налын кумалын. «Христос колымаш гыч ылыж кынелын, колымыж дене колымашым сенген да шöгарыште улшо-влаклан илышым пуэн!» – Кугече тропарьым мурен, шкенжым ыреслен, ныл велыш вуйжым савен, тауштен каласен:

– Юмым Шочыктышо Эн святой Авана, Тый мыйын йодмемым колынат, тидлан кугу тау. Шке юмонгатым мыланем ончыктенат, тидлан эшеат кугу тау. Мый тудым перегем, тудын нерген чылаштлан каласем.

Айтуганат ты гана упшыжым налын да Юмылан кумалын, ныл велыш вуйжым савен, йолташыж почеш Кугече тропарьым мурен.

Андрей ден Айтуган иконом нöлталнешт улмаш, но мо тыгай? Мландыште юмога ок кой, йомын... Нуно, öрын, йыр ончыштыныт.

А ты пасушто пелекошкышо, чот шонго тумо шоген, шöмжат шельшталт пытен. Тумын укш лонгаштыже ала-мо волгалтын. Пöрьен-шамыч тушко тöсленрак ончалыныт да юмогам ужыныт. Тудо пуйто южышто кечен, тумо укшыш энертенат огыл. Ты юмога гыч тыныс волгыдо шарлен да аван ныжылге шыр-гыжалмыжым ушештарен. Пелекошкышо шонго тумо кас марте ужар лышташ дене леведалтын, самырык годсыжла вийым налын да тылеч вара эше шуко-шуко ий илен.

Кок йолташ ты кечын шке пашаштым сайын мучашленыт: анашт куралме, шурно öдымö. Суртышт теният киндан лиеш, йоча-влак шужен шинчаш огыт тöнал. Юмылан öшанымашын вийже кугу, лектышыжат сае!

Рашемден кодена: самырык пöрьен-влак тиде öрыктарыше юмогам 1647 ий 1/14 майыште муыныт. Юмогам Андрей мöнгыжö нангаен, сöрымыж семын, тудын нерген чылаштлан каласкален. Иконо ончылно кумалаш пеш шуко ен толаш тöналын, да тунам шуко öрыктарымаш да пареммаш лийын.

Юмога деч лийше чудо-влак

Ме, шоншо-влак, ен-шамычын шочшышт дене келшен моштена. Мыйын тукымысо кугезе-кугезе кочам Анюта лöман öдыр дене келшен. Тудыжо талингашке шöрым темен да

пöртöнчыл воктеке шынден, а шкеже туштак мурен шинчен. Мурыжо пүртүс нерген, Юмын ыштыме тўнян моторлыкшо, чодыра да кече нерген лийын. Ёдырын ныжылге мурыжым колышташ, талинга гыч шöрым подылаш кугезе-кугезе кочам кас еда нунын пöртышт деке толеден.

Анютаже сокыр лийын, йöра кеч, эше шочмыж годсекак огыл. Кок ий ончыч тудын шинчаже коршташ тўнгалын. Кажне кечын уданрак да уданрак ужын, вара ен-влакымат ужмым чарнен, чылажат тудлан ёжака гай веле чучын. Воктечше эртыше ен-влак але тораште огыл кушшо пушенге тудлан ёмыл гае веле койыныт. Йöратыме кечыжат эркын дене шапалген. Но нигöат Анютан шортмыжым ужын огыл. Ушан ойжо, порылыкшо да тыматле койыш-шоктышыж верч ёдырым чыланат пагаленыт. Тудын верч Евдоким ачаже чот ойгырен. Шочшыжат иктак веле лийын, сандене тудын чонжо йёдшö-кечыже йёлен. Ёдыржын тазалыкше верч эре кумалын, но йодмыжо ала-молан шукталтын огыл. Пытартыш жапыште шкенжынат шинчаже коршташ тўнгалын.

Андрей Жолнин, иконым мöнгыжö кондымек, тудын ончылно йёдвошт кумалын. Эрдене шочшыжо-влак уремыш модаш лектыныт да öрыктарыше юмога нерген йолташыштан каласкаленыт.

– Паледа, тиде юмога мланде гыч лектын, шкежат мемнам пукшен-йёктышö мланде тўсан шем кў ёмбалан возымо, – ойлен изи Николка. Вашеш Анюта тудлан тыге каласен: «Мемнам мланде огыл, а кава ден мландым ыштыше Юмо пукша!»

– Тенгече ачамын куралмыж годым тиде юмога йёрым кужу жап авырен кучен. Эше тудо волгалтеш, тидым шкеат ужынам, айста мемнан деке ончаш каена, – ойым ыштен рвезе.

Йоча-влак, погынен, Андрейын суртышкыжо каеныт. Öрмалгенрак пурен, ыреслалтыныт да «Кушто гын тиде öрыктарыше юмогаже?» маншыла, йыр ончыштыныт. Жолнинмытын пöрт окнашт изирак лийыныт, сандене волгыдыжо уло пöлемлан ситен огыл. Юмылукышто лампаде йёлен. Чот йывыртен каласыме йёк вучыдымын йонгалтын:

– Теве, теве тудо. Мый тудым ужам. Чынак, кў ёмбалан сүретлыме. Тыште Господынь шўгаржым, Юмын Ава ден мироносице ёдырамаш-шамычым ончыктымо. Нуно курыкпомышыш пыштыме Господьлан кумалаш эн ончыч толыныт.

Тиде весела йӱк Анютан лийын. Рвезе-влакын ӧрмалген шогымышт годым тудо юмылук деке лишемын, сукалтен кумалын да святой иконым йӧратен шупшалын. Ынде ӱдыр чылажымат ончычсо семынак ужын: пӧртыштӧ шогышо йоча-влакым, игыжым пукшышо Мурка пырысым, окнашке волгалтарыше кечым. «Мый ужам, рвезе-влак, мый ынде чыла ужам!» – йывыртен ойлен Анюта.

Тыге святой юмона деч эн ончыч Анюта паремын. Евдоким ачаже тудо кечынак ӱдыржо верч таум ышташ вашкен. Уло кумылын тауштымыж годым тудынат шинчаже корштымым чарнен.

Селаште илыше-влак чудым ыштыше юмогам ужаш, тудлан вуйым саваш да пагален шупшалаш толеденыт. Эше икмыняр ен тӱрлӧ чер деч пареммек, лишыл черке гыч батушкам ӱжын конденыт. Юмона лӱмеш таум ыштыме молебным служитлыме годым кава гыч йӱк шоктен: «Шукыштын чоньштым утараш маньын, Мыйын юмогам мумо верыште монастырь лиеш».

Юмогам Андрей Жолнинын суртешыже кужу жаплан коден огытыл. Тудым ончыч Царевококшайск олаш, а вара Москошко, Алексей Михайлович Романов кугыжа деке нангаеныт.

Царевококшайск олаш крестный ход

Мироносицкий юмогам Царевококшайск олаш кугу крестный ход дене конденыт. Иконым черет дене нумалын, ончылно батушка-влак ошкеденыт. Священник-влак почеш олан воеводыжо Матфей Спиридонов да тудын польшкалышыже-влак каеныт. Калык коклаште Андрей ден Айтуган ошкылыныт.

Шоншо-влак нерген ойлат, пуйто ме пеш эркын тарванылына. Но тиде чын огыл. Ме секундышто 3 метр писылык дене кудал кертына. Тунам кугезе-кугезе кочам крестный ход дене пырля каяш лектын. Тудо изиш ӧрдыжтырак кудалын гынат, ен-влак деч почеш кодын огыл.

Уло святой Русь семынак мемнан вершӧрнат пеш сылне. Кенезым тыште могай сай! Пеледше олык ден чодыра алан-влак вашлиялтят. Кече пелтыме деч пушенге ӱмыл авыра, яндар памаш шке вӱдшӧ дене йӱктен колта. Ер вӱдыш пурен лектат гын, нойыметым чылт мондет.

Кажне черке деке толын шумек, крестный ход икмыняр жаплан чарнен шогалеш. Черкыште молебным служитлат, толшо еҥ-влакым пукшен колтат. Корно икмыняр кече шуйнен, вет чудым ыштыше юмонам кажне вере кеч ик йӱдлан кодаш йодыныт. Еҥ-влакын шӱмышт Юмым йӱратымаш дене темын, пареммашат ятыр лийын.

Оласе калык крестный ходым сайын вашлийже манын, воеводо тушко ончычрак каен. Но мӱнгыштӧ тудым ойго вучен: Алексей лӱман изирак эргыже чот черле киен, чурийже тул гай йӱлен. Врач толын, йочан логаржым ончен, шӱлыкын вуйжым рӱзен. Алёшалан тӱрлӧ эмым пуэн коден, пӱчыж вӱдым йӱкташ кӱштен. Матфей Спиридонов ден пелашыже черле эргышт воктене йӱдвошт шинченит. Чот ойгырышо ача эрвелеш шкежат черланен. Мироносицкий юмонам вашлияш кугу кумылын ямдылалтын, а ынде вакшыш гычат кынел кертын огыл. Тудо шкеж нерген огыл, а эргыжын тазалыкше верч азапланен ойлен:

– Изи эргымым утарышаш верч крестный ходшо кеч вашкерак толжо ыле. Юмо мемнам ок кодо, эргымым паремда манын, мый чот ӱшанем.

Юмонам тиде эрдене Царевококшайскыш конден шуктеныт. Соборный черкын чанже йонген, шуко калык погынен, вӱдым святитлыме молебным служитленыт. Еҥ-влак иконо ончылно сукен кумалыныт, тудым йӱратен шупшалыныт.

Еҥ-влак почеш оласе капкашке изи шоншын кудал пурымыжым тунам нигӱат ужын шуктен огыл. А кугезе-кугезе ко-

чам туштак лийын да пареммашым налше-влак верч куанен. Теве стрелец Симеонын изи эргыже Матвейка йывыртен ойлен: «Ончыч мый пел шинчам дене веле ужам ыле, а ынде весыжат ужаш тўнгале, тугеже мый кызыт кок пачаш сайрак ужам».

– А мыйын оныштем нимо ок коршто, куржталын да тўрштылын кертам, модмо годым кеч-кўмат поктен шуам, – куанен увертарен шым ияш Антошка Григорьев.

– Мыйын авам коштын ок керт ыле, а кызыт тудо кынелын. Ужыда, ачам тудым вўден конда, – ача-аваж дене пырля Саранск ола гыч толшо Иулиания йывыртен ойлен.

Чыланат святой вўдым налаш тыршенит, кажне чўчалтышыжым шергакан жемчуг семын акленит. Атыш темен, велаш лўдын, пеш эскерен нангаенит.

Ик пашаенже Матфей Спиридоновлан святой вўдым конден. Тудыжо омса воктенак вучен шоген, святой вўдым тунамак черле эргыжлан нангаен, шкеже подылашат чаманен. Рвезе чўчкыдын шўлен, шинчажым почын кертын огыл. Ачаже тудлан совла дене святой вўдым пуэн, да йоча куштылгын шўлалтен. Лу минут гыч «Авай» манын пелештен кертын, а пел шагат гыч шўран пучымышым кочкын да чылашт ўмбаке веселан ончен.

Воеводо Матфей сукен шинчын кумалын, Господьлан таум ыштен. Святой мироносице ўдырамаш-влакын чудым ыштыше иконыштым мумо нерген тудо Алексей Михайлович Романов кугыжалан серышым возен.

Чыла тидым омсалондем гоч эскерыше изи шоншым адак нигў ужын огыл. А тудо чыла-чыла шарнен, вара эргыжлан каласкален. Ёрыктарыше тиде чудо 1647 ийысе кенеж тўнгалтыште лийын.

Юмона Моско кугыжа деке миен

Кугезе-кугезе кочам Москошко шумеш коштын огыл, тудлан ты историйым Анята ойлен. Шарнеда вет, юмона полшымо дене кузе тудын шинчаже паремын? Аняталан чыла тидым Николка Жолнин, а тудлан шке ачаже каласкален.

Московийын кугыжаже Алексей Михайлович 1647 ийыште але пеш самырык, 18 ияш гына, улмаш. Яра жапыште тудо сонарыш кошташ йўратен, тушто лўддымў да лектышлан пиалан лийын. Монастырьлашке коштмыжо да тушто тыршен кумалмыж нергенат ег-влак паленыт. Тора кундемыште у юмонам

мумо нерген увер толмек, кугыжа тудым Москошко кондаш күштен. Ты пашам шукташ Царевококшайск оласе соборный храмын священникшым да мемнан палыме йолташна-влакым, Андрей ден Айтуганым, ойыреныт.

Виян пörъен-влак тора корныш кенез мучаште лектыныт. Пелашышт дене чеверласен, йочаштым благословитлен, корныш тарваненыт. Корныжо кужу да куанле лийын, вет каже руш олаште да селаште нуным эн шергакан уна семын вашлийыныт, юмогам чапландарен, храмыш пуртеныт, ончылныжо кумалын, пагален шупшалын, польшым йодыныт. Пырля толшо-влакым эн чапле пörтыш малаш пуртеныт, темеш пукшен-йүктен колтеныт. Тыгай шижмаш лийын: юмогам Москошко ен-влак огыл нангаеныт, а тудо нуным шке вүден.

– Ончо, Айтуган, кү гыч ыштыме юмогана черке гай коеш, а черке – тиде Юмын пörтшö. Санденак корнышто мемнан чыла уло, нимогай ситыдымаш лийын огыл, – чүчкыдын ойлен Андрей шке йолташыжлан.

Андрей деч Айтуган тунам Юмо нерген шуко öрыктарыше историйым пален налын, Христосын ылыж кынелмыж нерген каласкалымым эн чот йывыртен колыштын, вет Христос Шке колымыж дене колымашым сенен. Юмым йöратыше ен-шамычын чонышт ынде огыт коло, курым-курымеш илаш тўналыт манме тудым чот куандарен.

Чудым ыштыше юмога ончылно батюшка ден Андрей кужун кумалыныт, а күрен шинчан марий патыр тўткын колыштын. Тыгак тудлан преподобный Сергей Радонежский нерген каласкалыме пешак келшен. Святой ен деке маска чүчкыдын то-

леден да мом күштымыжым ыштен манме Айтуганым öрыктарен. Вет тудо шкеже – тале сонарзе, маска лўяшат коштын, а маска ден айдемын келшымышт нерген икымше гана колын.

*Теле кыдалне игече левештын,
Вынемыш вўдйогын пурен.
– Шошо мо шуын? – шоналын лöзмөн
Да ночко вынем гыч лектын тергаи.
Кайыш чодырашке, изишак лўнген,
Капше кангештын, шинчаже йўлен.
Кочкыш уке, лач пушенге шўм веле,
Укшым пурлале – шўвале вашке.
Ош лумжо мўкиш семын пöрдеш,
Кенгежым уэш шарныкта.
Йўкшемдыш игече, капкылже кылма,
Ойго ден шыде чоныш витат.
Маска курыквалне пöртым ужеиш,
Окнаште – тул волгыдо,
Тўннык гыч – шикш.
Тоштын-тоштде маска лишемеш,
Йўк-йўаным лукташ пешак лўдеш.
Окнашке ончале: «Кö тыште ила?
Сукен кумалеш, молитвам пеш мура!
Поро чўчў, пукшет гын тый мыйым,
Коктын йолташ курымлан лийына!
Кўлеш гын, пырням кондем олташет,
Кукишо шанчашым тылат ямдылем.
Лум эрыктаиш улам мастар,
Кенгежым саскам поген кертам».
Шонен шогымек, окнашке тўкалтыш:
Йўк лукде почылто тумо омса,
Йомакысе семын тудлан монах
Пел сукыр киндым шуялтыш вигак.
Поян кенгеж марте ылыш маска,
Шужен колаш ыш пу саде коча.
Порым шарнен, тиде лöзмөн
Тамле мўй дене тўнгале сийлыш.*

Йомак колташ вашке лиеш, а пашам шот дене ышташ жап шуко кўлеш. Теве Царевококшайск гыч толшо посол-влак Моско олаш толын шуыныт да Мироносицкий юмогам конден шуктеныт. Корнышто нуно ик тылзе наре лийыныт. Соборный

площадьыште ты иконым тунам самырык кугыжа да митрополит ден священство пырля вашлийыныт. Иван Великий манын лүмдымө эн кугу колокольню гыч чан йүк торашке йонген. Митрополит ден кугыжа юмога ончылно вуйыштым савеныт, вара тудым индеш шөртнө куполан Благовещенский соборыш кугун пагален пуртеныт.

Марий кундем гыч толшо-влакым молебен деч вара кугыжан полатышкыже ўжыныт. Полатше чатка пирамиде гай лийын, кажне пачашыже ўлылсө деч изишак изирак, сандене йырже ончен кошташ ситыше йолгорно улмаш. Мемнан йолташна-влак тушеч уло Моском ужыныт.

Полатыште эн ўлнө – клат-влак. Кокымшо пачашым кидмастар-влаклан ойыреныт. Нуно государьлан вургемым, вакшышым ямдыленыт. Кумшышто – слуга ден орол-влак верланеныт, тыштак кугыжан мончаже лийын. Нылымшыште государь канен, сандене тудо мотор сүрет да пүчкеден лукмо шергакан күдене чот сорастарыме лийын. Визымшыште – кумда зал, тышке кугыжа лишыл ен-влакым мутланаш да пайремым эртараш поген.

Юмогам кондышо-влак кугыжалан шке кундемышт нерген ойленыт. Корнышто юмога деч лийше чудо-влак нерген каласкаленыт. Кугыжа колыштын да марий кундем верч куанен. Вет мемнан Россияна кумда, куатле, сеналтдыме, тыште шуко түрлө калык ила. Сандене кузе от куане: Господь эше ик калыкым, марий калыкым, Шкенжын Чынже дене волгалтараш кумылжым почын.

Москошто юмога кок ий лийын. 1649 ийыште кугыжа тудым Царевококшайскыш пörтылташ күштен, а иконым мумо вереш миром кондышо святой ўдырамаш-влак лүмеш монастырьым чогаш күштымашым возен.

*Курымеш йывыртен илаш
Мемнан олашке куан толын:
Мыланна Аралыше лияш
Моско гыч юмога пörтылын.
Юмын Ава кундемнам леведын,
Калыкын чурийже волгалтын.
Чан йүк дене пагален вашиляш
Ен-влак писын толыныт.
Христосым уло чон дене йöратен,
Миром кондышо ўдырамаш-влак
Ынде улыт мемнан дене пырля,
Акана гай полшат, чаманат.*

Изирак, но пеш пайдале мутер

Батюшка але ача – черкыште служитлыше священникым тыге пагален лўмдат, вет тудо ача семьянак поро да тунамак пенгыдын йодын моштышо. Юмо нунылан ең-влак верч тыршаш кўштен. Тыйым иктаж-могай ойго авалтен гын, батюшка деке миен тол. Тудо тыланет чыла умылтара, мо лиймым чын умылаш да умбакыже кузе лияш туныкта. Юмым ме Пылпомышто улшо Ачана манына. Тушто Ачана улмо мыланна пеш сай.

Благословений – кидетым ыресла пыштен, батюшка деке лишемат да иктаж сай пашалан суапландараш йодат. Тыгодым пурла кидетше ўмбалне лийже. Батюшка тыйын ўмбакет ыресын палыжым пышта. Шонен пыштыме пашам ыштымет годым ынде тыланет Юмо полша да, чыла сайын эртыже манын, батюшка кумалеш. Эше ача-ава благословений уло. Ача-аван ойыштым колышт илет гын, нуно тыйым суапландарат, тунам илышет пиалан лиеш.

Владыка – кундемыште улшо эн кугурак священникым тыге лўмдат. Тудо епархийын тўн пастырьже, сандене шке кундемысе чыла монастырь, черке да ең-влак верч тырша, кумалеш. Храмлаште чылажат сылне лийже, службым чын вўдышт да чын умылышт, ең-влак Юмым йоратышт, у черке-шамычым чонгышт манын, владыка Юмо ончылно мутым куча. Тудо епархийысе черкылашке лектын коштеш, тушто чыла терга, службым вўда, ең-влакын кузе илымышт дене палыме лиеш.

«Господь Иисус Христос, Юмын Эрге, мыйым, сулыканым, серлаге!» – изи, но пеш виян да ойыртемалтше молитва. Ик тудым веле палет гынат, сай айдеме лият. Яра жапет улмо годым тудым шке коргыштет эре ойло. Тунам Господь эре пеленет лиеш, чыла ойго деч утара да чын илаш туныкта.

Игуменья – монастырьысе тўн монахиня. Тудо монастырь да тушто илыше-влак верч тырша. Чыланат тудлан шочмо шочшышт гай улыт. Монастырьыш толыда гын, матушка игуменья деч благословенийым налза. Тудо тендам йоратен вашлиеш, монастырь нерген каласкала, святыне-влакым ончыкта, пукшен колта. Юмын чапше лўмеш иктаж поро пашам ыштен кодеда гын, тендан верчат кумалеш.

Исповедь (сулыкым касарыман) – тиде таинстве годым айдемын сулыкшо-шамыч касаралтыт. Тый иктаж осалым ыштенат але вес енын кумылжым волтенат гын, черкыш батюшка деке кае, сулыкым ыштымет нерген окынен ойло. Батюшка колышт налеш, тыйын верч кумалеш да, вуйышкет епитрахильым пыштен, молитвам лудеш, а Юмо тыйын сулыкетым проститла. Тунам чонышкет ласкалык да куан пўртылеш.

Миром кондышо ўдырамаш-влак – нуно Иисус Христосым чот йӱратеныт, шке пӱртышкышт каналташ пураш ўжыныт. Туныктен коштымж годым эре пеленже лийыныт, мутшым колыштын, кочкаш ямдылен, вургемым мушкын, пайдам ышташ тыршеныт. Вер гыч верыш туныктен коштшо Христослан мландымбалысе поянлык кўлын огыл, тудо странник лийын.

Христос Юмым ыресеш пудалыме годым нине ўдырамаш-влак туштак шортын шогеныт. Христосын капышкыже тамле пушан ўйым, миром йыгаш манын, Господын шўгарже деке эрдене эр миеныт да Христосын ылыж кынелмыж нерген эн ончыч пален налыныт! Кугу йӱратымашыштлан кӱра Юмо нуным тыге куандарен! Юмым йӱратыше ўдырымат мирносице манаш лиеш!

Келье – монахын изирак пӱртшӱ. Тушто икмыняр арвер гана лиеш: пешкыде вакшышан кровать, юмона ден книга-влак. Тыште чылажат монахым молитва деке савыра. Молитва – тиде Юмо дене мутланымаш, сандене тыште пушкыдо вакшыш да уто вургем уке.

Крестный ход – молитвам лудын кайыме корно. Изирак крестный ход черкейыралелишылпамашдекелиеш, акугукрестныйходшўдӱӱалетўжем менгымшуйненкертеш. Ыресденетыгекоштмаш–Юмолўмешыштыме подвиг, чыланат юмона дене каят да Юмым моктат. Юмо чыла ужеш манын, корнышто вашлийме ен-влакат умылат да кумалаш кўлмӱ нерген шарналтат.

Литургий – Юмылан тўн службо, тушто Евхаристий але Святой Причастий таинстве шукталтеш. Тиде эн куанле службо. Юмын литургийым кажне рушарнян да пайрем кечын чыла храмыште служитлат, кеч тудо эн изи але эн тораште верланыше лийже.

Миро – пеш тамле пушан ўй. Тудым илышыште ик гана, тынеш пурымо годым кажне енлан шўрат. Кугыжалан шогалтыме годым веле тудым кокымшо гана шўрат. Миром Кугу Пўтӱ мучко Патриархын кумалмыже да вуйлатымыж почеш ямдылат.

Паломник – святой верлашке коштшо еным тыге лўмдат. Чудотворный юмоналан але Юмын святойжо-влаклан вуйым саваш, вес кундемласе чапланыше монастырь ден храмым ужаш каят. Тыглай путешественник ончен гына коштеш, а паломник корнышто эре молитвам лудеш, тыге корныжат куштылгырак лиеш. Юмын Эн святой Аваже лўмеш тўрлӱ пайрем годым кажне ийын Мирносиц монастырьыш шуко паломник толеш. Тушто чылан пырля кумалыт, крестный ход дене памаш деке, а шыже велеш Марий кундем мучко каят.

МИРОНОСИЦ МОНАСТЫРЬ НЕРГЕН ЙОЧА-ВЛАКЛАН

На марийском (луговом) языке

Перевод книги **«ИСТОРИИ О МИРОНОСИЦКОМ МОНАСТЫРЕ
ДЛЯ ДЕТЕЙ»** в 2-х частях, изданной совместно Йошкар-Олинской и
Марийской епархией, МОУ «Гимназия имени Сергия Радонежского
г.Йошкар-Олы», ГБОУ ДО РМЭ «Дворец творчества детей и молодежи»
в 2016 году.

Ответственный за выпуск
протоиерей Николай Чузаев

Бумага офсетная. Тираж экз. Заказ №
Отпечатано в типографии « ».

